

Fredsarbeideren

– En japansk livsfilosofi hevder at du er mest menneske like etter at du er født, og like før du skal dø. Når du er 50 år, derimot, er du på bunn. Da preges livet mer av det ytre enn av det indre. I min alder betyr det at jeg nærmer meg toppen. Jeg er nok mest menneske akkurat nå!

JENS JONATHAN Wilhelmsen bærer sine 89 år bedre enn de fleste, men er like fullt klar over at han snart nærmer seg en avslutning på livet, der han sitter rakrygget i den lyse sofaen i hagen utenfor huset på Frogner. Det er en herskkelig eiendom som lenge tilhørte en av byens finere kjøpmannsfamilier, før fredsstiftelsen Moralsk Opprustning, eller det som i dag heter Initiatives of Change, kjøpte huset i 1965.

- FRAM til 1978 var min kone og våre to barn en del av et større kollektiv i dette huset. Deretter ble garasjen og redskapsboden bygget om til en liten leilighet som familien fikk leie av stiftelsen som jeg alltid har jobbet for, og fortsatt jobber for etter godt og vel 60 år.

- Jeg er nok en av dem som burde ha senket tempoet, sier han, - men verden innbyr ikke til det. Så lenge det finnes mennesker, vil det også være konflikter. Kampen mellom det gode og det onde pågår uavbrutt. Den er tidløs, og alle blir tapere når den ikke blir tatt på alvor!

FREDSARBEIDEREN JENS Jonathan Wilhelmsen ble født i Tønsberg, men tilbrakte somrene i oppveksten på familieøya Verjø mellom Nøtterøy og Stokke.

- Her hadde jeg mine dypeste røtter, sier han, og kan fortelle at det var bestefaren Jonathan Johnson som kjøpte øya i 1896, og som etter hvert også sørget for at 7 av de 8 barna, deriblant mor til Jens Jonathan, fikk hver sin hytte midt i den gamle dampskipsleia. Bestefaren var lenge en ruvende skikkelse i det politiske miljøet i Vestfold. Foruten 18 år som ordfører på Nøtterøy, hadde han også en periode på Stortinget. Den samme Jonathan Johnson sto også bak byggingen av det gamle rådhuset på Tinghaug.

- Jeg hadde utvilsomt mye godt å slekte på, smiler barnebarnet Jens Jonathan mildt.

ORDET FORSONING går som en rød tråd gjennom livet til fredsarbeideren Jens Jonathan Wilhelmsen. Han er rask til å understreke at forsoning er like vanskelig for enkeltmennesker som for nasjoner.

- Den største hindringen er nok fordommene våre, sier han. - Det er forferdelig lett å lage fien-

debilder. Vi gjør det hele tiden, mer eller mindre bevisst. Jeg har selv gjort det, men erfaringene mine fra forskjellige deler av verden har lært meg å tenke annerledes om mine medmennesker.

JENS JONATHAN er spesielt opptatt av at vi europeere overraskende ofte har et negativt bilde av andre kulturer. Han nevner Japan og japanere som av mange oppfattes som stive og utilnærmelige.

- Min erfaring er det stikk motsatte, sier han. - Riktig nok er maskene som mange japanere bærer mer påfallende, men jeg har opplevd at de likevel er lettere å komme inn på enn de fleste europeere, nordmenn inkludert, konkluderer han.

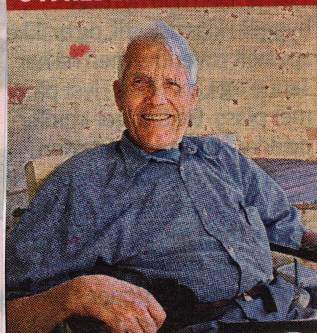
JENS JONATHAN Wilhelmsen legger ikke skjul på at livet hans har vært en dannelsesreise fra det ene skattekammeret til det andre, på tre kontinenter. For utenforstående et tilsynelatende mektig epos om idealisme, engasjement og nestekjærlighet som forunderlig nok begynte med en opplevelse av hat. Bare 18 år gammel fikk den unge mannen fra Tønsberg en uhyggelig nærkontakt med tyskernes brutalitet fredsvåren 1945. Som medlem av den norske motstandsbevegelsen, hjalp han syke og utsultede russiske krigsfanger som ble hentet inn fra dødsleiren på Mellom Bolæren. Ifølge han selv

ble denne opplevelsen sterkt medvirkende til at han lenge skydde både tyskere og det tyske språket.

LIVETS VEIER er som kjent uransakelig, og bare få år senere skulle han avbryte filologistudiene ved Universitetet i Oslo for å drive aktiv fredsarbeid i nettopp Tyskland. Før dette skjedde, tilbød onkelen, den kjente NRK-mannen Lauritz Johnson, gutten å delta på en fredskonferanse i Caux i Sveits, i regi av Moralsk Opprustning.

- Det skulle bli et vendepunkt i liv mitt, sier Jens Jonathan. - Etter frigjøringen ble jeg dypt desillusjonert etter hvert som den kalde krigen avløste krigen vi nettopp hadde vært gjennom. Atombomben antydnet dessuten at neste omgang ville bli enda verre.

● I FREDENS TJENESTE

- Det umulige er mulig

Jens Jonathan Wilhelmsen har i 60 år arbeidet for å skape fred nasjonalt og internasjonalt.

SIDE 18-19

28-001-164

- BUDSKAPET på konferansen i Caux gjorde et sterkt inntrykk på meg, fortsetter Jens Jonathan. - Her fikk jeg for første gang høre at den som vil endre verden, må begynne med seg selv. Og det som kanskje var enda viktigere, nemlig møtet med jevnaldrende som hadde våget dette eksperimentet. Ungdommer som hadde erfart at hver og en kunne gjøre en forskjell. Dermed fikk jeg en fornyet tro på at det er en mening med livet likevel, og at min stemme og mitt engasjement var viktig!

OPPHOLDET I de sveitsiske alper fikk også en annen betydning for unge Jens Jonathan.

- Gud hadde lenge framstått som en mørkemann med forbud mot mye av det jeg satte pris på, sier han. - Jeg hadde derfor piggene ute for alt som smakte av moral og kristent livssyn, men oppholdet i Sveits inspirerte meg til å søke Gud på nytt. Jeg bestemte meg for å sette av litt tid hver morgen, til meditasjon og bønn. Lenge fikk jeg lite igjen for innsatsen, men smått om senn gjorde denne lille stunden før frokost likevel underverker i mitt rastløse sinn. Jeg ble bedre forberedt til å møte medmennesker, og dermed også til å løse de oppgavene som jeg ble pålagt.

SELV OM Tyskland i årene etter krigen var det absolutt siste landet Jens Jonathan ville bo og arbeide i, sa han likevel ja da han senere ble spurt om å delta i en internasjonal ungdomsgruppe som skulle «gi menneskene nytt håp i en knust og forvirret nasjon», som det het i innbydelsen. Grappa ankom Tyskland på et tidspunkt da de aller fleste fortsatt betraktet innbyggerne både som skurker og militarister. Jens Jonathan selv oppdaget imidlertid snart at tyskerne likevel ikke var så forskjellig fra oss nordmenn som han tidligere hadde innbilt seg.

SPESIELT MØTENE med Max Bladdek, fagforeningslederen for gruvearbeiderne i Ruhr-distriktet, skulle forandre hans forståelse av ordet forsoning.

- Vi var begge opptatt av å diskutere, sier han, - men maratonsamtalene våre utviklet seg til en stillingskrig, der vi begge endte opp med å forsvare det vi trodde på. Jeg skjønnte snart at det var nytteløst å fortsette på denne måten, og bestemte meg i stedet for å snakke om eget liv, og egne følelser. Jeg måtte blant annet erkjenne at det ikke alltid var overensstemmelse mellom liv og lære i eget liv. Denne innrømmelsen gjorde tydeligvis inntrykk på Max. Sakte, men sikkert, fikk vi større sympati for hverandre. Disse nattlige samtalene fikk meg etter hvert til å forstå at forsoning i praksis, handler om å være åpen og ydmyk i møtet med andre.

MOBILEN RINGER. Vi er tilbake i den norske hverdagen anno 2015. Jens sjekker avtaleboka. Det er stadig møter, seminarer og konferanser, sier han før han på nytt tar oss med ut i verden.

- Jeg har selvfølgelig møtt mye sinne, hat og bitterhet på mine mange reiser, men også mennesker preget av kjærlighet. Den sørafrikanske nobelprisvinneren Albert Luthuli er et godt eksempel. Jeg var så heldig å møte Luthuli i hans eget hjem tidlig på 60-tallet og ble straks slått av roen og verdigheten. Jeg merket meg straks at han aldri var opptatt av hudfargen, men derimot av den uretten som ble begått. I mine øyne ble han et levende eksempel på forsoning i praksis.

JENS JONATHAN tar en ny pause. Han sender blikket på liten streiftur gjennom den store og vakre hagen, før han fortsetter.

- Vi er avhengig av hjelp fra en høyere makt om vi fortsatt skal leve på denne kloden. Menneskelig visdom strekker ikke til når det gjelder å mestre utfordringer som klimaforandringer eller behovet for en mer rettferdig økonomisk verdensorden. Selv er jeg sikker på at Gud har en hensikt med sitt skaperverk, og at Gud kan vise oss hva denne hensikten er. Denne troen ligger i bunnen for mitt livslange engasjement.

SOM FRED SARBEIDER og brobygger mellom folkegrupper og nasjoner gjennom 60 år, har Jens Jonathan møtt tyske gruvearbeidere, japanske bønder, sørafrikanske frihetskjemper, hutu- og tutsi-studenter, europeiske og amerikanske industriledere, for å nevne noen. Alle møtene har styrket han i troen på at vanlige mennesker kan forandre verden.

- Vi er ikke så ubetydelige som vi kanskje liker å tro, konstaterer han. - Jeg har sett mennesker utrette fantastiske ting, takket være sterk vilje og tro. Men skal vi lykkes, må vi åpne både tanker og hjerte for en større virkelighet. Vi nordmenn må våge å krysse gaten for å bli kjent med våre nye naboer, det være seg innvandrere eller flyktninger. En slik handling vil kunne gi oss en dypere forståelse for globaliseringens utfordringer, og samtidig vise oss mulighetene. Straks vi bestemmer oss for at våre medmennesker er like viktige som oss selv, kan globaliseringen få et nytt hjerte. Selv tror jeg at et land med mange mennesker som er til å stole på, vil ha en god framtid.

VI AVSLUTTER samtalen med en rundtur i den staselige hagen, mens den tidløse og fortsatt spreke vismannen oppsummerer sitt liv i forsoningens tjeneste.

- Jeg vil starte med å si at forsoning ikke er et vidundermiddel i alle situasjoner. Rettferdighet kan være en forutsetning for fred, og konfrontasjon kan være nødvendig for å oppnå rettferdighet. Derneft har jeg erfart at det alltid er en fordel å begynne med seg selv. Straks du tar oppgjør med egen urett istedenfor å peke på andres, settes sterke krefter i sving. Jeg pleier å si at problemene ikke bare befinner seg i dokumentene på bordet, men også på stolene rundt. Den som vil skape fred og forsoning er avhengig av å ta den annen parts situasjon og behov innover seg, eller som det heter på godt engelsk; «Live to make the other fellow great.»

DA FØRST er det umulige mulig!

ARNE JOHAN FURSETH

Gullfuglen

- Min kone elsket dette ferskentreet, sier Jens Jonathan og klemmer følsomt på en av de mange gule fruktene.

- DE er nydelige på smak når de blir modne. Det samme med eplene der borte, saftige og smakfulle. Han blir stille et øyeblikk før han forteller om sitt livs store kjærlighet Klär, kona som døde bare kort tid i forveien, etter et lengre sykeleie.

- Jeg kunne alltid være trygg på hennes kjærlighet, sier han. - Hun var den første til å rekke ut hånda når ting ble vanskelig. Jeg har erfart at det krever storhet å være ydmyk nok til å slutte fred. I dag kan jeg stolt si at det var Klär som minnet meg på hva forsoning er i praksis.

JENS JONATHAN innrømmer gjerne at veien til den livslange kjærligheten hans, både var langsom og kronglete. Han jobbet nemlig med sveitsiske Klär i mange år, uten å legge merke til henne.

- Jeg var altfor opptatt av å redde verden, sier han, - men da jeg passerte 35, spurte en venn meg om det ikke var på tide å finne seg en kone. «Ingen tid, ingen kandidater», svarte jeg, men lovet likevel å tenke over saken. Neste morgen tok jeg spørsmålet med meg inn i min meditasjon. Plutselig meldte det seg en klar tanke: Du skal gifte deg med Klär! Det lød som en befaling ovenfra. Jeg var dypt sjokkert. Hun hadde aldri vært i tankene mine.

JEG NEVNT det til min venn, samtidig som jeg ga uttrykk for at dette kanskje var et vågalt prosjekt.

- Tøv, sa han og foreslo at jeg snarest mulig skulle ta kontakt med Klär. Det var lettere sagt enn gjort. Hun befant seg nemlig i USA mens jeg var i Vest-Tyskland. Fremdeles i tvil, satte jeg meg ned og skrev et brev hvor jeg spurte om hun ville bli min kone. Jeg sendte det som luftpost, attpåtil rekommandert. Brevet var nok det dyreste jeg noen gang har skrevet. Det var så vidt jeg hadde penger igjen til returbilletten til Bonn, hvor jeg bodde. En uke senere, mens jeg satt i et møte, kom servitøren med et telegram. Det vakte nok en viss forundring blant deltakerne da jeg stakk det uåpnet under tallerkenen. Først i pausen gikk jeg ut i hagen og åpnet telegrammet. Der sto det bare en linje: «Av hele mitt hjerte, JA!»

- Vanlige mennesker kan forandre verden

Like etter krigen dro en gruppe på førti unge europeere, Jens Jonathan Wilhelmsen inkludert, til USA og Washington DC. - Vi skulle turnere med musikalen «Den gode veien», forteller han.

SOM TITTELEN antyder, handlet stykket om veien framover, om forsoning mellom mennesker og nasjoner etter en brutal krig. Gruppen tok den gang sikte på å få med seg flest mulige fra den amerikanske kongressen til forestillingen. Fortrinnsvis dem med europeiske røtter.

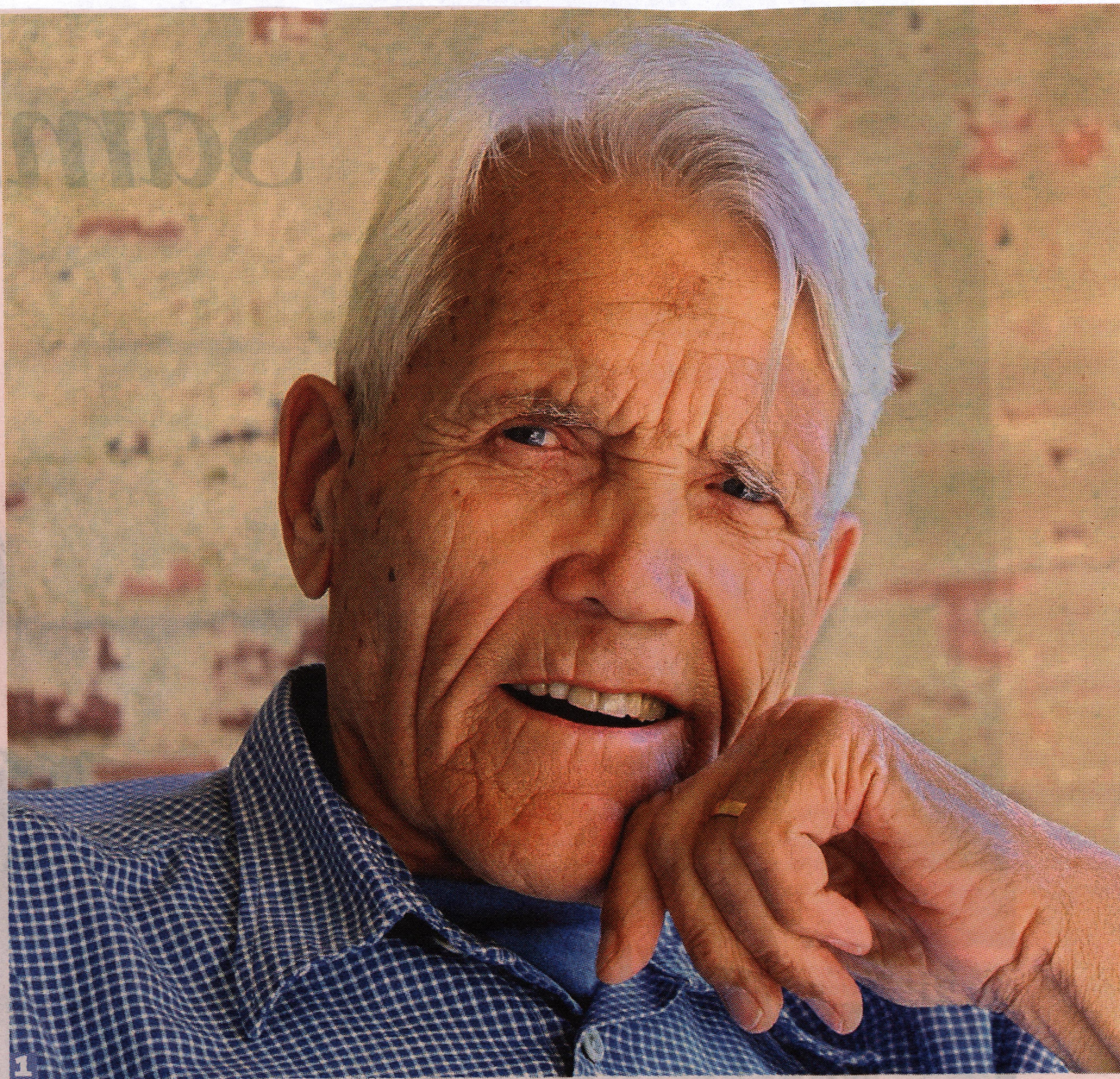
- Vi fra Skandinavia startet derfor med å lete etter kongressmenn med sen eller son i etternavnet. Jeg kan ikke huske at det var mange, men vi fant i alle fall en som het Knutson, med fornnavnet Harold. Denne Knutson, eller Nutson som amerikanerne kalte han, var til alt overmål leder av budsjettkomiteen i Kongressen. Vi oppsøkte ham straks på det imponerende kontoret i kongressbygningen på Capitol Hill, og han takket han ja til å se forestillingen.

DA KVELDEN kom, sto et par av oss i foajeen og ventet med billettene. Teatret fyltes, men denne Knutson dukket ikke opp. Nå var gode råd dyre. Jeg bestemte meg for å prøve å hente ham, og fikk låne en bil. Kontoret i kongressbygningen var imidlertid lukket og låst, men en snill vakt ved inngangen ga meg hjemmeadressen til Knutson. Siden vi fra Skandinavia skulle på scenen først etter pausen, hadde jeg kalkulert med å være tilbake i tide. Jeg fant leiligheten hans og ringte lenge på døren, uten at noen åpnet. Da jeg skulle til å gå, hørte jeg noen tusle på innsiden, og plutselig sto Knutson der i pyjamas. Han hadde tydeligvis glemt hele invitasjonen, men da jeg sa at vi fremdeles kunne rekke den skandinaviske delen av musikalen, svarte han utrolig nok ja til å bli med. Han forsvant deretter inn for å kle på seg.

VI KOM tilbake til teatret i tide og etter forestillingen stimlet vi sammen rundt Knutson i foajeen. Jeg merket meg at den ellers så alvorlige kongressmannen sakte, men sikkert, tinte opp. Han ble utvilsomt grepet av vårt glødende engasjement for Europa og ikke minst for våre visjoner og håp for fremtiden. Enden på visa var at vi møtte Harold Knutson til flere samtaler i dagene som fulgte.

DET HØRER med til denne historien at vårt besøk i Washington skjedde samtidig som Marshallplanen ble heftig diskutert i USA. På det tidspunktet var det en økende motstand mot at USA nok en gang skulle hjelpe Europa økonomisk på bena. Mange amerikanere, særlig i det republikanske partiet, ga klart uttrykk for at nok var nok. I ettertid fikk vi vite at en av motstanderne mot Marshallplanen var ingen ringere enn vår nye venn, republikaneren Harold Knutson i budsjettkomiteen. Kongressmannen, med norske aner fra Skien, hadde dermed alle muligheter til å stanse planen, men til vår glede fikk vi høre at han likevel hadde sluppet Marshallplanen gjennom sin komité. Dermed ble denne storstilte, økonomiske redningsaksjonen for hele Europa, med store ringvirkninger også for Norge, godkjent i den amerikanske kongressen.

OM HAROLD Knutsons åpnere holdning til Europa hadde noe med teaterbesøket å gjøre, vil vi aldri få vite. Det ville i så fall være et fantastisk eksempel på at vanlige mennesker kan urrette mer enn de tror!

1 Jens Jonathan Wilhelmsen har brukt et helt liv på å forsone mennesker og nasjoner. **2** Den gamle fredskjempen Jens Jonathan Wilhelmsen var æresgjest under avdukingen av Fredsbenken i Tønsberg nylig. Her sammen med initiativtakeren til prosjektet, kunstneren Sissel Brun-Hansen. **3** Det tok ni år før han fridde til sin sveitsiske kone Klär.